

JACANJE KAPACITETA PRAVOSUDNE AKADEMIJE KAO PREDUSLOV ODRŽIVOSTI KVALITETA OBUKE ZA POSTUPANJE U KRIVIČNIM POSTUPCIMA PREMA MALOLETNICIMA¹

Milica Kolaković-Bojović, istraživač saradnik
Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd

Specijalizacija nosilaca pravosudnih funkcija u oblasti prava maloletnika već deceniju predstavlja preduslov za postupanje u ovoj vrsti predmeta. Taj period više je nego dovoljan za uočavanje postojećih nedostataka, kao i za definisanje pravaca unapređenja. Da bi aktuelne izmene normativnog okvira koje se očekuju krajem godine, bile u što kraćem roku primenjene na najbolji mogući način, potrebno je da svi sertifikovani nosioci pravosudnih funkcija, policajci i advokati, u što kraćem roku prođu dodatni ciklus obuke ali i da, ubuduće, njene osnovne karakteristike budu stalno unapređenje kvaliteta, kontinuitet i održivost. Preduslov za dostizanje ovog cilja je preduzimanje opsežnih mera na jačanju kapaciteta Pravosudne akademije, kao ključne institucije u ovoj oblasti.

KLJUČNE REČI: maloletnici / stručnost / obuka / Pravosudna akademija / evropske integracije / Poglavlje 23

Bez stalnog usavršavanja i sticanja novih znanja, apsurdno je očekivati da pravosuđe bude kvalitetno, jer upravo visok nivo stručnosti daje nosiocima pravosudnih funkcija onu pravu, pozitivnu dozu rutine, zahvaljujući kojoj postupcima upravljaju mnogo efikasnije. S druge strane, kada se ta rutina ne zasniva na kontinuiranom usavršavanju, kada se "ne hrani" novim znanjima, lako se pretvara u učmalost i glavnu prepreku efikasnom postupanju.

Stalno usavršavanje od posebnog je značaja u oblastima koje zahtevaju specifična znanja i veštine, u koje nesumnjivo spada i postupanje u predmetima u kojima se vode prema maloletnicima ili u kojima se maloletnik nalazi u funkciji oštećenog.

¹ Rad je nastao kao rezultat na projektu broj 47011 koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS.

1. MEĐUNARODNI STANDARDI U OBLASTI STRUČNOG USAVRŠAVANJA NOSILACA PRAVOSUDNIH FUNKCIJA

Značaj adekvatne stručne pripreme za stupanje na pravosudnu funkciju, kao i kontinuiranog unapređenja znanja i vještina za njeno efikasno vršenje, prepoznat je i jasno definisan u brojnim međunarodnim poveljama i preporukama koje sadrže evropske standarde u oblasti organizacije i funkcionisanja pravosuđa.

Tako je Preporukom Rec (2010) 12 Komiteta ministara Saveta Evrope, u Poglavlju 6² koje uređuje status sudije, predviđeno da sudijama treba pružiti teorijsko i praktično inicijalno i celoživotno stručno usavršavanje u potpunosti o trošku države. Intenzitet i trajanje takvog usavršavanja bi trebalo određivati u funkciji prethodnog profesionalnog iskustva, pri čemu bi nezavisni organ trebalo da se stara o tome da, uz puno poštovanje nezavisnosti obrazovnog sistema, programi inicijalnog i celoživotnog stručnog usavršavanja ispunjavaju uslove otvorenosti, stručnosti i nepristrasnosti svojstvene sudijskoj funkciji. Istom preporukom, predviđena je dužnost sudija da redovno obnavljaju i razvijaju svoja znanja. Slično predviđa i Preporuka Rec 1994/12e Komiteta ministara Saveta Evrope³, koja u načelu 3. navodi da je potrebno obezbediti odgovarajuće uslove za rad kako bi se sudijama omogućilo da rade efikasno, i to posebno tako što će se angažovati dovoljan broj sudija i obezbediti odgovarajuća obuka, kao što je praktična besplatna obuka, pre njihovog imenovanja i kasnije tokom karijere.

Navodeći sposobnost i revnost kao preduslove za pravilno obavljanje sudijske funkcije Bangalorski principi sudijskog ponašanja⁴ previđaju da će sudija preduzeti razumne korake radi održavanja i razvijanja svojih znanja, vještina i ličnih kvaliteta neophodnih za pravilno obavljanje sudijske funkcije, koristeći, sa tim ciljem, pogodnosti centara za obuku i drugih ustanova, koje sudijama treba da, pod kontrolom pravosuđa, budu stavljene na raspolaganje. Pored toga, sudije će se redovno informisati o relevantnim promenama međunarodnog prava, uključujući i međunarodne konvencije i druge instrumente koji ustanovljavaju norme ljudskih prava.

Magna karta sudija⁵ već u osnovnim načelima ističe da početna i dopunska obuka predstavljaju pravo i dužnost sudija, kao i da se ona se organizuje pod nadzorom pravosuđa. Dužnost stručnog usavršavanja sadržana je i u Preporuci Rec 2000/19 Komiteta ministara Saveta Evrope⁶ u kojoj se navodi da je usavršavanje i obaveza i pravo svih javnih tužilaca, pre imenovanja kao i na trajnoj osnovi. Države stoga treba da preduzmu efikasne mere kojima se obezbeđuje odgovarajuća edukacija i usavršavanje javnih tužilaca, kako pre tako i nakon njihovog imenovanja. Za razliku od prethodno pomenutih izvora evropskih standarda u ovoj oblasti, Preporuka Rec 2000/19 daje precizne odredbe po kojima javni tužioci treba posebno da budu upoznati sa: principima i etičkim obavezama koje proističu iz njihove funkcije; ustavnom i pravnom zaštitom

² Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to member states on independence, efficiency and responsibility of judges, par. 56,57, 60.

³ Recommendation Rec (94)12 of the Committee of Ministers to Member States on independence, efficiency and role of judges

⁴ Bangalore Principles of Judicial Conduct (the Bangalore Principles), adopted by the United Nations Human Rights Committee on 23 April 2003, vrednost 6.

⁵ Consultative Council of European Judges, Magna Carta of Judges, Strasbourg, 17 November 2010 CCJE (2010)3;

⁶ Recommendation Rec(2000)19 of the Council of Europe on the role of public prosecution in the criminal justice system, adopted by the Committee of Ministers on 6 October 2000 at the 724th meeting of the Ministers' Deputies;

osumnjčenih, žrtava i svedoka; ljudskim pravima i slobodama propisanim Konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, posebno pravima utvrđenim članovima 5. i 6. ove Konvencije; principima i praksom organizacije rada, rukovođenja i kadrovskim pitanjima u kontekstu pravosuđa; mehanizmima i materijalima koji doprinose doslednosti u njihovom radu. Osim toga, države treba da preduzmu efikasne mere u cilju obezbeđenja usavršavanja po određenim pitanjima ili određenim sektorima, u svetlu trenutnih uslova, uzimajući u obzir određene vrste i razvoj kriminaliteta, kao i međunarodnu krivično-pravnu saradnju.

Evropska povelja o Zakonu za sudije⁷, ističe da sudijama zakonom treba da bude garantovano održavanje i usavršavanje njihovih znanja, tehničkih, kao i društvenih i kulturnih, koja su im potrebna za obavljanje njihovih dužnosti, putem redovnog pristupa obuci koju država plaća i čiju organizaciju obezbeđuje.

Iz gore navedenih standarda u oblasti stručnosti nosilaca pravosudnih funkcija, jasno je da se kao ključne tačke ističu sledeći zahtevi:

- a) Obuka nosilaca pravosudnih funkcija mora biti, kako inicijalna, koja ih priprema za stupanje na funkciju, tako i kontinuirana, koja obezbeđuje stalno unapređenje nivoa znanja neophodnih za efikasno i kvalitetno postupanje;
- b) Obuka istovremeno predstavlja pravo nosilaca pravosudnih funkcija, ali i njihovu dužnost, kao i dužnost države da stvori preduslove za njihovu obuku o svom trošku, kao segment kvalitetne organizacije pravosuđa;
- c) Obuka pored opšte, mora pokriti i pojedine specifične oblasti znanja i veština odnosno, specijalizaciju u pojedinim oblastima.

2. NORMATIVNE PRETPOSTAVKE STRUČNOSTI ZA POSTUPANJE U PREDMETIMA PREMA MALOLETNICIMA U PRAVU REPUBLIKE SRBIJE

Analizom relevantnih odredaba domaćeg zakonodavstva, može se zaključiti da je ono gotovo u potpunosti usklađeno sa gore navedenim evropskim standardima. Tako je odredbama člana 9. Zakona o sudijama⁸ predviđeno da sudija ima pravo i obavezu na stručno usavršavanje i obuku o trošku Republike Srbije, u skladu sa posebnim zakonom, pri čemu se obuka definiše kao organizovano sticanje i usavršavanje teorijskih i praktičnih znanja i veština potrebnih za samostalno, stručno i efikasno vršenje sudijske funkcije. Obuka je obavezna na osnovu zakona ili odluke Visokog saveta sudstva u slučaju promene specijalizacije, bitnih promena propisa, uvođenja novih tehnika rada i radi otklanjanja nedostataka u radu sudije uočenih prilikom vrednovanja njegovog rada. Sadržaj programa obuke određuje se u zavisnosti od profesionalnog iskustva sudije. Sličnu odredbu sadrži i član 54. Zakona o javnom tužilaštvu⁹ koji predviđa da javni tužilac i zamenik javnog tužioca imaju pravo i obavezu na stručno usavršavanje o trošku Republike Srbije, na način uređen zakonom. Ovim zakonima je predviđeno i da pohađanje obuke, učešće u programima obuke bude i jedan od kriterijuma prilikom izbora i napredovanja sudija, javnih tužilaca i zamenika

⁷ *European Charter on the statute for judges*, adopted by the Council of Europe in 1998;

⁸ Zakon o sudijama ("Službeni glasnik RS", br. 116/2008, 58/2009 – odluka US, 104/2009, 101/2010, 8/2012 – odluka US, 121/2012, 124/2012 – odluka US, 101/2013, 111/2014 – odluka US i 117/2014)

⁹ Zakon o javnom tužilaštvu ("Službeni glasnik RS", br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 78/2011- dr. Zakon, 101/2011, 38/2012 – odluka US, 121/2012, 101/2013, 111/2014 – odluka US i 117/2014)

javnih tužilaca. Takođe, Zakon o Visokom savetu sudstva¹⁰ i Zakon o Državnom veću tužilaca¹¹, predviđaju postojanje početne i stalne obuke o čemu brine Visoki savet sudstva odnosno Državno veće tužilaca.

Imajući u vidu pomenute principe, kada se radi o postupcima u kojima se maloletnik javlja kao učinilac ili žrtva krivičnog dela, standardi u oblasti stručnosti nosilaca pravosudnih funkcija moraju biti stavljeni u kontekst principa procesne protektivnosti koji se direktno izvodi iz člana 3. Konvencije UN pravima deteta, a koji ističe najbolji interes deteta, kao osnovni cilj svakog postupka koji se vodi prema deci.

Interesantno je da, iako je vidljivo da ovaj princip prožima brojna rešenja važećeg Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica (u daljem tekstu: Zakon o maloletnicima)¹², on nije eksplicitno izražen niti kroz cilj, niti kroz načela ovog zakona. U tom smislu, za pohvalu je tekst člana 2. radne verzije novog Zakona o maloletnicima koji predviđa da se odredbe ovog zakona primenjuju tako da se u zakonito i pravično sprovedenom krivičnom postupku, maloletnom učiniocu krivičnog dela izrekne krivična sankcija koja obezbeđuje ostvarivanje njegovog najboljeg interesa, ili da se takav interes maloletnika ostvari, nevođenjem krivičnog postupka prema njemu, odnosno obustavom već pokrenutog postupka prema maloletniku onda kada to nalažu razlozi celishodnosti, kada se takvo krivično negonjenje maloletnika ili takva obustava postupka prema njemu, može usloviti ispunjavanjem određenih obaveza od strane maloletnika. Nakon ove opšte odredbe, isti član u tački 2. sadrži konkretizaciju načina na koje se postupak prema maloletnicima vodi, navodeći da se to čini "uz uvažavanje najboljih interesa maloletnih učinilaca, vodeći računa o težini krivičnog dela, zrelosti maloletnika, stepenu razvoja, sposobnostima, sklonostima i drugim bitnim ličnim okolnostima.

Imajući u vidu specifične zahteve postupanja koji proističu iz ovog principa, jasno je i da potrebe u pogledu stručnosti nisu iste, kao kada se radi o redovnim postupcima, te da je neophodna prethodna i kontinuirana specijalizacija svih relevantnih subjekata postupka. Potreba za visokim nivoom stručnosti za postupanje u ovim predmetima, reflektovana je kroz odredbe člana 23, stav 1, tačka 3. Zakona o uređenju sudova, kojim je regulisana stvarna nadležnost i predviđeno da Viši sud u prvom stepenu sudi u krivičnom postupku protiv maloletnih učinilaca krivičnih dela, a potom dodatno istaknuta kroz princip obavezne specijalizacije policajaca, javnih tužilaca, sudija i branilaca, predviđenog članovima 44, 49, 57. i 60. Zakona o maloletnicima, odnosno proces njihove sertifikacije.

3. POSTOJEĆI KONCEPT OBUKE U OBLASTI MALOLETNIČKOG PRAVA

Kako je već napomenuto, Zakon o maloletnicima predviđa obaveznu specijalitičku obuku sudija, tužilaca, policajaca i advokata koji postupaju u predmetima prema maloletnim učiniocima krivičnih dela i postupcima u kojima se maloletnici pojavljuju kao oštećeni, odnosno žrtve krivičnih dela.

¹⁰ Zakon o Visokom savetu sudstva ("Službeni glasnik RS", br. 116/2008, 101/2010, 88/2011)

¹¹ Zakon o Državnom veću tužilaca ("Službeni glasnik RS", br. 116/2008, 101/2010, 88/2011)

¹² Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica ("Službeni glasnik RS", br. 85/05)

Program obuke sudija, tužilaca, pripadnika MUP-a i advokata o maloletnim učiniocima krivičnih dela i maloletnim žrtvama krivičnih dela podeljen je u dve celine: obuku za postupanje sa maloletnim učiniocima krivičnih dela i obuku za postupanje u predmetima kada je maloletnik žrtva krivičnog dela punoletnog lica.

Sami programi obuke podeljeni su u tri tematska ciklusa. Prvi ciklus obrađuje materijalne i procesne odredbe Zakona o maloletnicima, kao i prateće podzakonske akte. Tokom obuke se obrađuje i oblast resocijalizacije maloletnih učinilaca i dece žrtava.

Nakon ovog inicijalnog upoznavanja sa međunarodnim standardima normativnim okvirom Republike Srbije, naredni ciklus bavi se dosadašnjim iskustvima u primeni i uočenim problemima u primeni Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, kako po pitanju primene zakonskih odredaba, tako i u pogledu kadrovskih, infstruktturnih i organizacionih problema.

Poslednji ciklus posvećen je saradnji pravosuđa policije i ustanova koje se bave socijalnom zaštitom. Ovaj ciklus obuhvata i psihologiju maloletnika a posebno mesto zauzima pravosuđe po meri deteta u kontekstu smernica Saveta Evrope. U radu na oba programa uključeni su i predstavnici institucija nadležnih za brigu o deci.

Statistika pokazuje da je u periodu od 2010. godine do danas, u organizaciji Pravosudne akademije, obuku u oblasti prava maloletnika prošlo gotovo pet hiljada učesnika.

Tabela 1: Podaci o održanim obukama u oblasti prava maloletnika u periodu od 2010. do 2013. godine¹³

Godina	Mesto	Broj učesnika
2010.	Beograd, Kula, Mitrovo Polje, Jasenov, Novi Sad, Čačak, Niš, Vrnjačka Banja, Zaječar, Kragujevac, Kikinda	2077
2011.	Beograd, Novi Sad, Niš, Kragujevac i Požarevac	441
2012.	Beograd, Novi Sad, Palić, Niš, Kragujevac, Novi Pazar, Užice, Subotica, Ečka, Vranje	1025
2013.	Beograd, Novi Sad, Niš	565
Ukupno		4108

Tabela 2: Pregled jednodnevnih obuka tokom 2014. godine¹⁴

Redni broj	Datum	Mesto	Tema	Učesnici-ciljna grupa	Broj	Finansiranje
1	24.1. 2014.	Beograd	krivičnopravna zaštita maloletnih lica (1 faza)	tužiocima I,II i III osnovnog tužilaštva, sudije APSNS, VSNI i OSVR	35	PA
2	8,9,10 i 11. 3. 2014.	Beograd	maloletni učinioci krivičnog dela i krivičnopravna zaštita maloletnih lica (1 i 2 faza)	ADVOKATI AKS	214	AKS
3	11. 7. 2014	Šabac	maloletni učinioci krivičnog dela i krivičnopravna zaštita maloletnih lica (1 i 2 faza)	sudije,tužiocima i advokati ŠA,VA,LO	32	PA
4	27, 28. i 29. 9. 2014.	Beograd	maloletni učinioci krivičnog dela i krivičnopravna zaštita maloletnih lica (1 i 2 faza)	ADVOKATI AKS	104	AKS
5	2 i 3. 10. 2014.	Niš	maloletni učinioci krivičnog dela i krivičnopravna zaštita maloletnih lica (1 i 2 faza)	sudije i tužiocima viših sudova/tužilaštva niške apleacije	67	AKNI
6	4 i 5. 10. 2014.	Niš	maloletni učinioci krivičnog dela i krivičnopravna zaštita maloletnih lica (1 i 2 faza)	ADVOKATI AKNI	70	AKNI
7	13. 11. 2014	Beograd	maloletni učinioci krivičnog dela i krivičnopravna zaštita maloletnih lica	MUP	49	PA, MUP
8	4. 12. 2014.	Beograd	maloletni učinioci krivičnog dela i krivičnopravna zaštita maloletnih lica (1 i 2 faza)	Sudije Apelacionog suda u Beogradu	19	PA
Ukupan broj učesnika						590

¹³ Podaci iz zvanične evidencije Pravosudne akademije

¹⁴ Podaci iz zvanične evidencije Pravosudne akademije

Obuke su koncipirane po principu jednodnevnih seminara, što je u skladu sa nivoom obaveza koje polaznici imaju u okviru svojih redovnih aktivnosti, ali se opravdano može postaviti pitanje u kojoj meri jednodnevna obuka može obuhvatiti sve potrebne informacije u ovako složenoj oblasti. Jasno je da nedostatak budžetske održivosti, odnosno kontinuiteta finansiranja onemogućava organizovanje višednevnih blokova nastave koji bi značajno doprineli njenom kvalitetu, ali izgleda nam da je u ovoj oblasti potcenjen potencijalni domet drugih, savremenih metoda obrazovanja, kao što je učenje na daljinu (*distance learning*).

Već pomenuti problem budžeta u osnovi je baziran na činjenici da se većina obuka i dalje zasniva na projektnom finansiranju, što onemogućava kontinuitet i održivost kvaliteta. Nesporno je da bi bez projektnog finansiranja početak rada i uspostavljanje Pravosudne akademije kao institucije bilo nezamislivo, ali je jasno da ova praksa postepeno mora biti promenjena prelaskom na potpuno, ili bar dominantno finansiranje iz budžeta, čime bi se obezbedila stabilnost i održivost.

Veliki nedostatak je i činjenica da nema obaveznosti kontinuirane obuke u ovoj oblasti, što je nelogično imajući u vidu da je od sertifikacije određenog broja nosilaca pravosudnih funkcija protekao dugi niz godina, a da oni za sve to vreme, ukoliko nisu pokazali individualno interesovanje za unapređenje znanja, nisu bili u obavezi da se dalje usavršavaju.

4. AKCIONI PLAN ZA POGLAVLJE 23- MAPA REFORMSKOG PUTA

Nakon što je Republika Srbija jula 2014. godine primila Izveštaj o skriningu za Poglavlje 23 (*Screening Report*)¹⁵ iz preporuka sadržanih u ovom dokumentu bilo je jasno da je potrebno paralelno raditi na dva koloseka: prvi se odnosi na unapređenje normativnog okvira koji reguliše položaj maloletnika u krivičnom postupku, kao i njegovoj efektivnoj implementaciji, koja podrazumeva i obuku širokog obuhvata. S druge strane, u preporukama Evropske komisije insistira se na unapređenju položaja i jačanju kapaciteta Pravosudne akademije, što ujedno predstavlja preduslov za realizaciju prethodno navedenih zahtava u vezi sa kvalitetom i obuhvatom obuke u oblasti prava maloletnika.

4.1. Reforma maloletničkog krivičnog prava

U tom smislu, Nacrtom Akcionog plana za Poglavlje 23, koji predstavlja mapu reformskog puta na osnovu koje će se sprovesti preporuke Evropske komisije, predviđene su izmene i dopune Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, i to u cilju: preispitivanja vrsta i sistema krivičnih sankcija za maloletnike; uvođenja šireg spektra posebnih obaveza; uvođenja novih vaspitnih naloga, kao i usklađivanja sa odredbama novog Zakonika o krivičnom postupku – (pre svega u odnosu na faze postupka, te promenjene uloge službenih aktera postupka u pojedinim procesnim stadijumima).

¹⁵ *Izveštaj o skriningu za Pregovaračko poglavlje 23: Pravosuđe i osnovna prava*, dostupno na: http://seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/Skrining/Screening%20Report%2023_SR.pdf, pristupljeno 2.12. 2014. godine

Kao bitan faktor efektivne implementacije normativnog okvira, planirano je unapređenje rada Saveta za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima. Pored toga, predviđeno je povećanje primene vaspitnih naloga, donošenje podzakonskih akata kojima se bliže uređuje primena vaspitnih naloga u skladu s pristupom koji primenu vaspitnih naloga stavlja u kontekst odgovornosti zajednice.

Planirano je i davanje prioriteta restorativnom pristupu u postupanju sa maloletnim učiniocima krivičnih dela u cilju njihove reintegracije i smanjenja stope recidivizma, kroz: definisanje uloge organa starateljstva kao nadležnog za organizaciju primene vaspitnih naloga; uređenje pitanja finansiranja; unapređenu primenu alternativnih sankcija i unapređenje mera prikupljanja podataka sprovedene uz uvođenje novih mehanizama za praćenje efikasnosti tokom vremena i dokumentovanje uticaja na decu. U planu je i definisanje praktičnih smernica za saslušanje dece, zasnovanih na primerima dobre prakse EU zemalja i obezbeđenje uslova za jednoobraznu primenu mera zaštite u cilju zaštite dece žrtava/svedoka u krivičnom postupku od sekundarne viktimizacije.

Posledično, pomenute mere aktivniranja svih relevantnih subjekata u procesu unapređenja i efektivne primene normativnog okvira koji uređuje položaj maloletnika u krivičnom postupku, planirano je sprovođenje obuka za specijalizaciju sudija i tužilaca, policijskih službenika i advokata koji postupaju u maloletničkim predmetima. Kako je, kao što je već pomenuto, ovakava obuka preduslov da bi pomenuta lica uopšte postupala u predmetima maloletničkog kriminala, isravan je pristup koji je zastupljen u Akcionom planu a koji predviđa da nakon unapređenja normativnog okvira, obukom budu obuhvaćeni svi, već sertifikovani nosioci pravosudnih funkcija. Kada su u pitanju policijski službenici, cilj je da 30 službenika godišnje prođe sertifikaciju.

Takođe, planirano je i sprovođenje obuka i informativnih sesija o zaštiti dece žrtava/svedoka u krivičnom postupku za policijske službenike, javne tužioce, zamenike javnih tužilaca, sudije i zaposlene u Centrima za socijalni rad i distribucija edukativnog materijala u cilju izbegavanja sekundarne viktimizacije.

4.2. Unapređenje položaja Pravosudne akademije

Temeljna reforma Pravosudne akademije i značajno jačanje njenih institucionalnih i administrativnih kapaciteta postavljeni su kao jedan od prioriteta još prilikom izrade Nacionalne strategije reforme pravosuđa za period 2013-2018. ali i jedan od ključnih zadataka u procesu evropskih integracija u okviru Poglavlja 23, Potpoglavlje Pravosuđe. Jasni obrisi potreba Pravosudne akademije iskristalisali su se nakon okončanja Sveobuhvatne analize potreba Pravosudne akademije koja je sprovedena tokom 2014. godine (u daljem tekstu: Analiza), čija su aktivnosti sadržane u Nacrtu akcionog plana za Poglavlje 23¹⁶, jasna refleksija. Ove aktivnosti usmerene su na unapređenje programa, organizacije rada, finansijskih i prostornih potreba Pravosudne akademije, pri čemu imperativ mora biti insistiranje na kvalitetu, sveobuhvatnosti i održivosti obuke.

¹⁶ Treći Nacrt Akcionog plana za Poglavlje 23, <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/8597/treci-nacrt-akcionog-plana-za-poglavlje-23.php>, pristupljeno 21.4.2015.

Za postizanje ovog cilja, kada je reč o obezbeđivanju preduslova za nesporan, stalno rastući i održiv kvalitet obuke u oblasti prava maloletnika, neophodno je paralelno delovanje u više segmenata: Najpre, kada je reč o programu obuke, neophodno je ispratiti sve novine u pravu Republike Srbije, naročito u periodu koji predstoji, a u kome nas očekuje usvajanje novog Zakona o maloletnicima. Kako je pohađanje obuke u oblasti maloletnika preduslov za postupanje u predmetima protiv maloletnika, po analogiji, i obuka na temu zakonskih izmena morala bi biti obavezna i obuhvatiti isti krug polaznika. Ovakvo rešenje, kako je pomenuto, predviđeno je i Nactom akcionog plana za Poglavlje 23. Ovaj korak zahtevaće vrlo intenzivan tempo obuka, te u tom smislu na vreme treba planirati ne samo materijalna sredstva, prostorne kapacitete, već i prošireni krug predavača. Ovo je u liniji sa preporukama iz Analize koje ukazuju na potrebu povećanja broja stalnih i povremenih predavača.

Pored stalnog inoviranja samog programa ali i trajanja obuke. Mišljenja smo da koncept jednodnevnih seminara možda može poslužiti svrsi sticanja elementarnog znanja u ovoj oblasti ali da dobijanje sertifikata ne sme biti jedini i krajnji cilj ove obuke, već je potreban kontinuitet u uapređenju znanja. U tom smislu, neophodne su novine i u metodološko-metodičkom pristupu nastavi, koji bi obuhvatio radionice i simulacije, maksimalno korišćenje savremenih tehnologija, poput učenja na daljinu (*distance learning*), ali i konstantno unapređenje baze odluka ESLjP radi olakšanog praćenja odluka koje se tiču prava maloletnika, ali i osposobljavanje relevantnih subjekata za njeno korišćenje.

Jedan od problema predstavlja i izostanak povratne informacije o kvalitetu i rezultatima obuke. U tom smislu, neophodno je uvođenje dvosmernog sistema evaluacije koji bi omogućio i procenu rezultata obuke, odnosno stepen unapređenja znanja kod polaznika, ali i procenu kvaliteta programa i predavača. Važno je napomenuti da po pitanju uvođenja evaluacije polaznika postoji snažan otpor među nosiocima pravosudnih funkcija, koji smatraju da samo prisustvo obukama predstavlja dovoljnu pretpostavku da je polaznik savladao program obuke, što je neprihvatljivo ne samo sa aspekta organizacije bilo kakvog obrazovnog sistema, tako i u pogledu ozbiljnosti mogućih posledica u slučaju da znanja nisu na pravi način i u punoj meri usvojena. Isto važi i kada je u pitanju evaluacija predavača.

Bitnu pretpostavku kvaliteta predstavlja i uvođenje Centra za dokumentovanje i istraživanje, čime bi se omogućilo da brojni nesistematizovani materijali korišćeni na projektno baziranim obukama, budu prikupljeni i sistematizovani u brošure, udžbenike i praktikume.

5. NOVI KONCEPT OBUKE- PREDLOZI *DE LEGE FERENDA*

Da bi svi pomenuti problemi bili savladani, mišljenja smo da koraci na unapređenju programa i metodike obuka u oblasti prava maloletnika moraju biti brzi, odlučni i jasno definisani ali neodvojivi od paralelnog rada na jačanju institucionalnih i administrativnih kapaciteta Pravosudne akademije.

Uvođenje obaveznosti kontinuiranog usavršavanja znanja, kao i savremenih metoda učenja, mora biti praćeno čitavim nizom promena u samoj Pravosudnoj akademiji. Ove promene treba da krenu od samog Programskog saveta čija uloga mora biti proaktivna i koji, prilikom formiranja radnih grupa za pojedine oblasti obuke mora voditi računa o

realnom obimu i složenosti posla, ali i aktivno pratiti njihov rad, ne samo u pogledu dinamike, već i kvaliteta.

U tom smislu, mora biti aktivnija uloga i Visokog saveta sudstva i Državnog veća tužilaca, koji su u prethodnom periodu bili što pasivni, što negativno nastrojeni kada se pokrene pitanje jačanja položaja Pravosudne akademije, te je njihovu pažnju u dovoljnoj meri zaokupljao samo problem uloge početne obuke prilikom izbora na pravosudne funkcije, a ne sam kvalitet obuke.

Pored kontinuiranog unapređenja programa obuke, neophodno je značajno jačanje administrativnih kapaciteta same Akademije, koje mora biti dobro planirano, sistematično i podobno da adekvatno zadovolji planirane promene u kvalitetu i obuhvatu obuke. Iskustva iz zemalja koje su ovaj put već prošle, govore da se ovo najbolje postiže angažovanjem manjeg broja stalnih predavača koji rukovode pojedinim oblastima/katedrama i kroz energičnu saradnju sa povremenim predavačima, kako iz akademskih, tako i pravosudnih krugova, staraju se da proces obuke bude kvalitetan i celovit.

Nesporno je da povećanje broja i promena strukture zaposlenih moraju biti praćeni adekvatnim infrastrukturnim i budžetskim resursima, te je u najkraćem roku potrebno napraviti preciznu procenu potencijalnog bužetskog opterećenja usled prelaska sa projektnog na budžetsko finansiranje, ali i definisati troškove rešavanja infrastrukturnih problema, imajući u vidu da je Sveobuhvatna analiza već dala procenu prostornih potreba, a da se za ove potrebe mogu koristiti i sredstva iz pristupnih fondova.

Imajući sve navedeno u vidu, od ključnog značaja će biti doslednost koracima i dinamici koji su predviđeni Nacrtom Akcionog plana za Poglavlje 23, jer bi u tom slučaju, bilo realno očekivati da nakon trogodišnjeg perioda veoma intenzivnih reformskih aktivnostima, promene u programu, organizaciji i kapacitetima Pravosudne akademije, postanu garant kvaliteta, efektivnosti i održivosti obuke uopšte, a naročito u onim oblastima koje zahtevaju inicijalnu specijalizaciju i kontinuirano usavršavanje nosilaca pravosudnih funkcija, kakva je postupanje u predmetima u kojima se maloletnik javlja kao žrtva ili učinilac krivičnog dela.

LITERATURA

1. Bangalore Principles of Judicial Conduct (the Bangalore Principles), adopted by the United Nations Human Rights Committee on 23 April 2003;
2. *Consultative Council of European Judges, Magna Carta of Judges*, Strasbourg, 17 November 2010 CCJE (2010)3;
3. European Charter on the statute for judges, adopted by the Council of Europe in 1998;
4. Izveštaj o skriningu za Pregovaračko poglavlje 23: Pravosuđe i osnovna prava, dostupno na: http://seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/Skrining/Screening%20Report%2023_SR.pdf, pristupljeno 2.12. 2014. godine;
5. Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to member states on independence, efficiency and responsibility of judges;
6. Recommendation Rec (94)12 of the Committee of Ministers to Member States on independence, efficiency and role of judges;
7. Recommendation Rec(2000)19 of the Council of Europe on the role of public prosecution in the criminal justice system, adopted by the Committee of Ministers on 6 October 2000 at the 724th meeting of the Ministers' Deputies;
8. Treći Nacrt Akcionog plana za Poglavlje 23, <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/8597/treci-nacrt-akcionog-plana-za-poglavlje-23.php>, pristupljeno 21.4.2015.

Milica Kolaković-Bojović, Research Assistant
Institute for Criminological and Sociological Research

CAPACITY BUILDING OF THE JUDICIAL ACADEMY AS A PREREQUISITE FOR SUSTAINABILITY OF QUALITY OF EDUCATION FOR ACTING IN JUVENILE CRIMINAL CASES

Specialisation for acting in juvenile criminal cases is obligation of the Serbian judicial office holders more than decade. That period is long enough to show all shortcomings as well as solutions for system improvement. Proper and timely education of all certified judicial office holders, lawyers and police officers is precondition for effective implementation of the all normative framework amendments that are expected by the end of this year. The main characteristic of their education in the future should be: quality improvement, continuity and sustainability. The necessary prerequisite to achieve that level of education quality is to conduct wide measures aimed at building of the Judicial Academy capacities, considering the role that Academy has in the education process.

KEY WORDS: juveniles / competency / education / Judicial Academy / European integrations / Chapter 23